

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BS/79/32/90

POLACY WOBEC KWESTII NIEMIECKIEJ

Komunikat z badań

Warszawa, marzec 1990 r.

Wyniki sondażu CBOS, poświęconego wyłącznie problematyce międzynarodowej¹, wskazują, że sprawa połączenia państw niemieckich nie tylko żywo interesuje i wzbudza emocje w polskim społeczeństwie, ale także spowodowała znaczący wzrost poczucia zagrożenia ze strony Niemców.

Większość reprezentacji dorosłych Polaków (68%) otwarcie przyznaje, że czuje się osobiście zagrożona przez Niemców, a 30% - deklaruje brak poczucia zagrożenia. Jeszcze kilka miesięcy temu, w lipcu '89, relacje były odwrotne: odczuwało zagrożenie 41%, a nie odczuwało - 59% badanych.

Głównym powodem wzrostu poczucia zagrożenia jest bliska perspektywa połączenia państw niemieckich. Świadczy o tym niemal powszechne (83%) przekonanie, że z chwilą ich połączenia wzrośnie zagrożenie Polski. Obawy Polaków są tak silne, że odsuwają na dalszy plan tak drażliwą kwestię, jak stacjonowanie w Polsce wojsk radzieckich. Wprawdzie 43% badanych powitałoby wiadomość o wycofaniu kontyngentu radzieckiego z zadowoleniem, to jednak prawie 60% zgadza się na ich dalsze stacjonowanie w przypadku zjednoczenia Niemiec (za wycofaniem - 35%). Zarazem 57% sprzeciwia się wycofaniu wojsk radzieckich z terytorium NRD (za wycofaniem - 26%).

Problem połączenia państw niemieckich w dalszym ciągu silnie polaryzuje polskie społeczeństwo; niemal równoliczne są grupy aprobujących (41%) i kwestionujących (41%) prawo Niemców do zjednoczenia. Wśród akceptujących (615 osób) można wyróżnić dwie opcje: większościową - opowiadający się za połączeniem w odległym czasie (84%) i mniejszościową - zwolennicy natychmiastowego połączenia (16%).

Porównanie wyników obecnego sondażu z danymi sprzed dwóch i pół roku (październik '88) wykazuje stabilność

¹ Sondaż "Świat wokół nas" (3) przeprowadzono w dniach 20-26 lutego na reprezentatywnej próbie udziałowej dorosłej ludności kraju (1500 osób).

liczby kwestionujących prawo do połączenia. Znaczące zmiany zaszły w pozostałych grupach. O 10% wzrosła liczba aprobujących prawo Niemców do połączenia, ale jednocześnie o połowę (z 13 do 7) zmniejszył się odsetek zwolenników natychmiastowej fuzji, wzrosła natomiast prawie dwukrotnie (z 18 do 32%) frakcja optujących za połączeniem w dalszej, dość odległej perspektywie czasowej.

Tabela 1

w procentach

Poglądy na zjednoczenie państw niemieckich	Respondenci według terminów badań	
	X'88	II'90
Jestem zdecydowanym przeciwnikiem połączenia państw niemieckich	40,3	40,7
Opowiadam się za zjednoczeniem, ale w bardzo odległym czasie	18,5	34,4
Opowiadam się za jak najszybszym ich połączeniem	12,8	6,6
Trudno powiedzieć	28,4	18,3
	31,3	41,0

Stabilność grupy kwestionujących wynika w dużej mierze z podejrzliwości wobec Niemców i kanclerza federalnego, H.Kohla. Jego ostatnia wizyta w Moskwie to dla połowy Polaków powód do obaw, podejrzenia, że Niemcy próbują się dogadywać z Rosjanami poza plecami swoich sojuszników i Polski. Wiele stracił sam kanclerz RFN: liczba nie darzących go sympatią między wrześniem '89 a lutym '90 wzrosła o 33% (z 18 do 51%), a odnoszących się do jego osoby z sympatią zmalała z 18 do 12%.

Ponad połowa (52%) badanych wyraża się z dezaprobatą o polityce RFN (pozytywnie-14%, obojętnie-33%). Niewątpliwie jest to skutek wieloznacznego stanowiska H.Kohla co do udziału Polski w rozmowach na temat przyszłości Niemiec. Spośród ankietowanych 62% jednoznacznie popiera stanowisko polskiego rządu w sprawie decydującego głosu Polski w przyszłych rozmowach, a jedynie 8% twierdzi, że głos ten

powinien należeć wyłącznie do wielkiej czwórki i państw niemieckich.

Wyrazem poparcia polskiego społeczeństwa dla stanowiska rządu może być zarówno wysoki stopień aprobaty jego polityki zagranicznej (81%), jak i przeświadczenie zdecydowanej większości respondentów (76%), że dla bezpieczeństwa Polski korzystniejsze byłoby, gdyby istniały jak dotychczas dwa państwa niemieckie. Nawet wśród zwolenników natychmiastowego połączenia państw niemieckich (99 osób) niemal co drugi (45%) przyznaje, że polskiej racji stanu bardziej odpowiadają dwa niż jedno silne państwo niemieckie.

Większość Polaków lęka się o rozwój wydarzeń po połączeniu państw niemieckich. Być może wynika to z faktu, że bardziej boimy się Niemców (70%) niż Rosjan (10%). Przeważa pogląd, że jednakowo groźni są Niemcy z RFN co z NRD (69%). Pozostali ankietowani bardziej obawiają się tych drugich (19%) niż pierwszych (10%). Stanowczo są odrzucające jakiegokolwiek prawa Niemców do Ziemi Zachodnich (79%), a silnie popiera się żądania zadośćuczynienia osobom wywiezionym w czasie II wojny światowej na przymusowe roboty (83%). Charakterystyczne, że zdaniem 87% respondentów odszkodowań należy żądać zarówno od RFN, jak i NRD.

Źródłem niechęci do natychmiastowego połączenia państw niemieckich jest obawa o pogorszenie się stosunków między Polakami a Niemcami. Jest o tym przekonanych 68% mieszkańców Warszawy². Warszawianie niechętnie też widzieliby terytorium dzisiejszej NRD pod wpływem NATO (14%), częściej optują za jego neutralizacją (50%) lub dalszą obecnością w Układzie Warszawskim (36%). Nie mają natomiast jednoznacznego stanowiska w sprawie Berlina jako stolicy połączonego państwa niemieckiego: za jest 33%, przeciw - 29%, a 38% twierdzi, że jest im to obojętne.

² Sondaż "O czym mówi kraj i świat" przeprowadzono w dniach 23-24 lutego na reprezentatywnej próbie dorosłych mieszkańców stolicy (499 osób).

Zamieszanie powstałe wokół kwestii połączenia państw niemieckich wyraźnie ostudziło sympatie Polaków wobec Niemców. Średnia temperatura uczuć wobec RFN, określona przez respondentów na skali termometru od -50° do $+50^{\circ}$, spadła z $+6^{\circ}$ (X'88) do -3° (II'90). Jest to konsekwencja zmiany nastawień afektywnych. W porównaniu z październikiem '88 liczba określających dodatnio swe uczucia wobec RFN zmniejszyła się o 16% (z 50,1 do 34,3%), wzrosła natomiast o 18% grupa określających je ujemnie (z 29,9 do 48,1%). W lipcu ubiegłego roku tych, którzy mówili wprost, że nie lubią Niemców, było 49,9%, obecnie jest ich 56,4%. Następuje zatem wyraźne zahamowanie procesu przełamywania utartego wzoru postrzegania Niemców. Świadczy o tym również niemal powszechna akceptacja powiedzenia: "Jak świat światem - Niemiec Polakowi nigdy nie będzie bratem" (70%).

Minorowy wydzźwięk rezultatów sondażu nieco łagodzą odpowiedzi na pytanie: czy możliwe jest pojednanie między Polakami i Niemcami? Wyklucza taką możliwość 12% badanych, zapatruje się sceptycznie 38%, optymistycznie - 41%, a 6% uważa, że jest ono całkowicie niemożliwe.

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Stosunek do połączenia państw niemieckich				Liczba osób
	przeciwnicy	zwolennicy		brak stanowiska	
		ostrożni	zdecydowani		
Ogółem	40,7	34,4	6,6	18,3	1499
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	38,6	37,7	8,9	14,8	730
Kobiety	42,7	31,3	4,4	21,6	769
<u>Wiek</u>					
Do 29	38,7	35,8	6,0	19,5	318
30-39	39,5	33,9	6,4	20,2	392
40-49	38,5	39,7	7,1	14,6	239
50 i więcej lat	43,5	31,7	7,0	17,8	545
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	44,3	30,2	4,8	20,8	567
Miasto	38,4	37,0	7,8	16,8	922
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	45,4	27,6	5,4	21,7	635
Zasadnicze zawodowe	39,5	36,1	7,5	16,9	319
Średnie	39,8	38,3	6,7	15,3	405
Ponadśrednie	25,0	50,7	10,0	14,3	140
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>					
Odczuwa	48,9	31,8	3,6	15,6	1016
Nie odczuwa	23,7	40,0	13,0	23,3	455
<u>Stosunek do RFN</u>					
Sympatia	27,8	43,8	11,9	16,5	514
Obojętność	37,4	32,7	5,5	24,4	254
Niechęć	50,8	28,5	3,3	17,3	722
<u>Stosunek do polityki RFN</u>					
Pozytywny	24,5	39,2	17,0	19,3	212
Neutralny	30,3	40,1	7,2	22,4	499
Negatywny	52,9	30,5	2,9	13,7	730

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Dla bezpieczeństwa Polski korzystniejsze byłyby			Liczba osób
	dwa pań- stwa nie- mieckie	jedno pań- stwo nie- mieckie	brak opinii	
Ogółem	76,3	5,5	18,2	1497
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	77,5	6,7	15,8	729
Kobiety	75,1	4,3	20,6	768
<u>Wiek</u>				
Do 29	74,5	5,7	19,8	318
30-39	76,5	6,4	17,1	392
40-49	77,3	6,3	16,4	238
50 i więcej lat	76,7	4,4	18,9	544
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	78,0	3,9	18,2	567
Miasto	75,0	6,5	18,5	920
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	73,5	5,7	20,8	634
Zasadnicze zawodowe	75,8	5,7	18,6	318
Średnie	79,3	5,7	15,1	405
Ponadśrednie	81,4	3,6	15,0	140
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	84,2	2,7	13,1	1015
Nie odczuwa	59,9	12,1	28,0	454
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	67,3	10,3	22,4	514
Obojętność	74,0	5,5	20,5	254
Niechęć	83,6	2,1	14,3	720
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	60,4	17,5	22,2	212
Neutralny	71,8	4,4	23,7	497
Negatywny	85,5	2,9	11,6	730

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka badanych	Czy Pan(i) obawia się, że wizyta H.Kohla w Moskwie, to dogadywanie się Niemców z Rosjanami			Liczba osób
	obawiam się	nie obawiam się	brak opinii	
Ogółem	50,0	16,7	33,3	1499
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	52,1	19,4	28,5	731
Kobiety	48,0	14,1	37,9	768
<u>Wiek</u>				
Do 29	44,3	17,0	38,7	318
30-39	54,1	16,1	29,8	392
40-49	51,0	18,4	30,5	239
50 i więcej lat	50,1	15,8	34,1	545
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	48,5	14,1	37,4	567
Miasto	50,9	18,3	30,8	922
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	45,7	13,7	40,6	635
Zasadnicze zawodowe	50,6	17,6	31,8	318
Średnie	54,6	17,3	28,1	405
Ponadśrednie	55,3	26,2	18,4	141
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	58,5	13,4	28,1	1016
Nie odczuwa	33,2	23,5	43,3	455
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	47,6	20,1	32,4	513
Obojętność	46,3	16,1	37,6	255
Niechęć	53,2	14,7	32,1	722
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	42,5	25,0	32,5	212
Neutralny	45,9	15,6	38,5	499
Negatywny	57,3	15,1	27,7	730

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Wojska radzieckie po połączeniu państw niemieckich		Liczba osób
	pozostawić w Polsce	wyczołać z Polski	
Ogółem	63,0	37,0	1415
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	60,4	39,6	697
Kobiety	65,6	34,4	718
<u>Wiek</u>			
Do 29	55,5	44,5	301
30-39	61,7	38,3	371
40-49	64,6	35,4	223
50 i więcej lat	67,8	32,2	515
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	64,7	35,3	532
Miasto	62,0	38,0	873
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	63,4	36,6	593
Zasadnicze zawodowe	59,6	40,4	302
Średnie	64,9	35,1	387
Ponadśrednie	63,9	36,1	133
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>			
Odczuwa	70,1	29,9	976
Nie odczuwa	47,5	52,5	419
<u>Stosunek do RFN</u>			
Sympatia	53,2	46,8	485
Obojętność	59,9	40,1	232
Niechęć	70,7	29,3	689
<u>Stosunek do polityki RFN</u>			
Pozytywny	40,8	59,2	201
Neutralny	60,1	39,9	469
Negatywny	72,2	27,8	698

Tabela 5

w procentach

Charakterystyka badanych	Wojska radzieckie z terytorium NRD			Liczba osób
	wycofać	pozostawić	inne zdanie	
Ogółem	27,8	60,5	11,7	1422
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	26,3	63,8	9,9	710
Kobiety	29,4	57,2	13,5	712
<u>Wiek</u>				
Do 29	35,2	52,8	12,0	301
30-39	28,3	57,3	14,4	375
40-49	25,1	64,3	10,6	227
50 i więcej lat	24,5	65,4	10,1	514
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	26,4	59,6	14,0	530
Miasto	28,9	60,9	10,2	883
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	27,4	60,1	12,5	584
Zasadnicze zawodowe	25,8	61,8	12,4	306
Średnie	28,7	61,9	9,4	394
Ponadśrednie	31,9	55,1	13,0	138
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	23,7	66,4	9,9	976
Nie odczuwa	37,1	47,2	15,7	426
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	36,0	52,1	11,8	491
Obojętność	27,0	54,4	18,6	237
Niechęć	22,4	68,2	9,3	686
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	42,9	44,9	12,1	198
Neutralny	29,0	55,7	15,2	479
Negatywny	22,2	69,7	8,2	699

Tabela 6

w procentach

Charakterystyka badanych	Głos Polski w sprawie połączenia państw niemieckich			Liczba osób
	decydujący	ważny	mało ważny	
Ogółem	64,2	27,3	8,5	1454
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	62,8	29,7	7,5	718
Kobiety	65,5	25,0	9,5	736
<u>Wiek</u>				
Do 29	64,3	29,9	5,8	311
30-39	64,0	29,1	6,8	381
40-49	62,3	28,8	8,9	236
50 i więcej lat	64,7	24,0	11,3	521
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	64,2	26,9	8,9	542
Miasto	64,2	27,5	8,3	902
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	65,2	24,3	10,5	600
Zasadnicze zawodowe	66,8	24,9	8,3	313
Średnie	64,1	29,9	6,0	401
Ponadśrednie	54,3	37,9	7,9	140
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	69,2	23,5	7,2	998
Nie odczuwa	51,9	36,6	11,6	432
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	59,9	28,3	11,8	499
Obojętność	59,6	31,4	9,0	245
Niechęć	68,7	25,2	6,1	703
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	55,6	32,7	11,7	205
Neutralny	58,5	31,4	10,2	491
Negatywny	71,0	22,7	6,4	723

Tabela 7

w procentach

Charakterystyka badanych	Polacy bardziej boją się:			Liczba osób
	Niemców	Rosjan	inna odpowiedź	
Ogółem	70,5	10,5	19,0	1487
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	69,0	9,8	21,2	726
Kobiety	71,9	11,2	17,0	761
<u>Wiek</u>				
Do 29	69,7	9,6	20,7	314
30-39	67,4	12,6	20,0	390
40-49	75,6	10,9	13,4	238
50 i więcej lat	70,7	9,3	20,0	540
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	69,3	10,5	20,2	564
Miasto	70,9	10,6	18,5	913
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	72,4	9,4	18,2	631
Zasadnicze zawodowe	71,2	10,9	17,9	313
Średnie	68,4	11,9	19,7	402
Ponadśrednie	66,0	10,6	23,4	141
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	75,8	7,1	17,1	1012
Nie odczuwa	58,5	18,1	23,4	448
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	61,1	17,5	21,4	509
Obojętność	74,1	7,2	18,7	251
Niechęć	75,8	6,8	17,4	718
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	59,5	21,0	19,5	210
Neutralny	66,9	10,7	22,4	496
Negatywny	76,5	7,0	16,4	724

Tabela 8

w procentach

Charakterystyka badanych	Zagrożenie Polski po połączeniu państw niemieckich			Liczba osób
	wzrosnie	nie zmieni się	zmniejszy się	
Ogółem	84,6	14,5	0,8	1465
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	84,6	14,6	0,8	719
Kobiety	84,7	14,5	0,8	746
<u>Wiek</u>				
Do 29	80,1	18,0	1,9	311
30-39	84,6	14,4	1,0	382
40-49	83,5	16,5	0,0	236
50 i więcej lat	87,8	11,9	0,4	531
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	86,6	12,5	0,9	552
Miasto	83,4	15,8	0,8	903
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	84,6	14,4	1,0	612
Zasadnicze zawodowe	82,6	16,8	0,6	310
Średnie	86,1	13,4	0,5	402
Ponadśrednie	85,1	13,5	1,4	141
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	94,2	5,7	0,1	1002
Nie odczuwa	63,8	33,7	2,5	442
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	72,7	25,5	1,8	498
Obojętność	85,0	15,0	0,0	247
Niechęć	92,7	6,9	0,4	711
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	63,3	33,8	2,9	207
Neutralny	79,9	19,9	0,2	487
Negatywny	94,5	5,2	0,3	724

Tabela 9

w procentach

Charakterystyka badanych	Poczucie zagrożenia ze strony Niemców		Liczba osób
	odczuwa	nie odczuwa	
Ogółem	69,1	30,9	1472
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	66,8	33,2	722
Kobiety	71,3	28,7	750
<u>Wiek</u>			
Do 29	59,0	41,0	310
30-39	67,1	32,9	386
40-49	72,5	27,5	236
50 i więcej lat	75,0	25,0	535
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	69,7	30,3	557
Miasto	68,4	31,6	905
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	70,9	29,1	622
Zasadnicze zawodowe	70,1	29,9	311
Średnie	65,7	34,3	399
Ponadśrednie	68,6	31,4	140
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>			
Odczuwa	100,0	0,0	1017
Nie odczuwa	0,0	100,0	455
<u>Stosunek do RFN</u>			
Sympatia	56,6	43,4	502
Obojętność	67,7	32,3	248
Niechęć	78,4	21,6	713
<u>Stosunek do polityki RFN</u>			
Pozytywny	45,7	54,3	210
Neutralny	62,0	38,0	481
Negatywny	81,7	18,3	727

Tabela 10

w procentach

Charakterystyka badanych	Odczucia wobec Niemców			Liczba osób
	lubi	nie lubi	są obojętni	
Ogółem	8,8	56,6	34,5	1494
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	9,1	54,1	36,9	727
Kobiety	8,6	59,1	32,3	767
<u>Wiek</u>				
Do 29	9,1	50,5	40,4	317
30-39	10,0	46,5	43,4	389
40-49	11,8	57,6	30,7	238
50 i więcej lat	6,4	67,0	26,6	545
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	7,6	59,3	33,0	563
Miasto	9,7	55,2	35,2	921
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	8,2	60,9	30,9	635
Zasadnicze zawodowe	7,6	55,4	36,9	314
Średnie	9,9	51,7	38,4	404
Ponadśrednie	11,3	53,9	34,8	141
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	4,9	66,9	28,2	1014
Nie odczuwa	17,5	35,4	47,1	452
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	18,0	35,0	47,0	511
Obojętność	5,9	52,8	41,3	254
Niechęć	3,5	73,0	23,6	721
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	26,2	35,2	38,6	210
Neutralny	8,2	46,1	45,7	497
Negatywny	4,0	70,5	25,5	729

Tabela 11

w procentach

Charakterystyka badanych	Stosunek do RFN			Liczba osób
	sympatia	obojętność	niechęć	
Ogółem	34,5	17,1	48,4	1491
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	35,2	16,6	48,2	728
Kobiety	33,8	17,6	48,6	763
<u>Wiek</u>				
Do 29	37,7	14,8	47,5	318
30-39	35,8	19,4	44,8	391
40-49	39,1	14,3	46,6	238
50 i więcej lat	29,5	18,0	52,5	539
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	31,3	17,7	51,1	560
Miasto	36,4	16,5	47,1	921
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	31,8	17,4	50,8	628
Zasadnicze zawodowe	39,3	16,7	44,0	318
Średnie	34,6	17,3	48,1	405
Ponadśrednie	35,0	16,4	48,6	140
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	28,1	16,6	55,3	1011
Nie odczuwa	48,2	17,7	34,1	452
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	100,0	0,0	0,0	514
Obojętność	0,0	100,0	0,0	255
Niechęć	0,0	0,0	100,0	722
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	65,3	13,6	21,1	213
Neutralny	39,7	23,2	37,1	496
Negatywny	21,2	13,8	65,1	727

Tabela 12

w procentach

Charakterystyka badanych	Stosunek do polityki RFN			Liczba osób
	pozytywny	ani pozytywny, ani negatywny	negatywny	
Ogółem	14,8	34,6	50,6	1442
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	16,9	32,1	51,0	710
Kobiety	12,7	37,0	50,3	732
<u>Wiek</u>				
Do 29	15,3	35,8	48,9	307
30-39	15,6	35,9	48,5	379
40-49	18,1	33,2	48,7	232
50 i więcej lat	12,3	33,5	54,1	519
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	13,3	34,6	52,1	526
Miasto	15,5	34,8	49,6	907
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	14,5	33,7	51,9	594
Zasadnicze zawodowe	15,7	36,7	47,6	313
Średnie	15,4	34,0	50,6	397
Ponadśrednie	12,3	35,5	52,2	138
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	9,7	30,2	60,1	988
Nie odczuwa	26,5	42,6	30,9	430
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	28,4	40,2	31,4	490
Obojętność	11,9	47,1	41,0	244
Niechęć	6,4	26,2	67,4	702
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	100,0	0,0	0,0	213
Neutralny	0,0	100,0	0,0	499
Negatywny	0,0	0,0	100,0	730

Tabela 13

w procentach

Charakterystyka badanych	Stosunek do Helmuta Kohla					Liczba osób
	sympatia	brak sympatii	obojętność	brak znajomości	brak opinii	
Ogółem	11,8	51,1	22,5	3,7	10,9	1497
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	14,0	52,2	22,2	2,2	9,5	730
Kobiety	9,8	50,1	22,8	5,1	12,3	767
<u>Wiek</u>						
Do 29	11,9	44,3	30,2	2,8	10,7	318
30-39	13,6	53,7	19,0	2,1	11,6	389
40-49	12,9	54,6	19,2	3,3	10,0	240
50 i więcej lat	10,1	51,6	21,8	5,5	11,0	545
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	10,4	50,5	21,7	5,3	12,0	566
Miasto	12,8	51,6	22,7	2,7	10,2	921
<u>Wykształcenie</u>						
Podstawowe	10,6	47,0	23,2	6,8	12,5	634
Zasadnicze zawodowe	9,4	53,0	25,1	2,5	10,0	319
Średnie	15,1	55,3	19,6	0,7	9,2	403
Ponadśrednie	13,5	53,2	22,0	0,7	10,6	141
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>						
Odczuwa	9,4	56,3	20,3	3,1	10,8	1016
Nie odczuwa	17,0	40,2	27,4	4,2	11,3	453
<u>Stosunek do RFN</u>						
Sympatia	22,9	36,5	25,4	2,1	13,1	512
Obojętność	7,5	44,9	28,7	6,7	12,2	254
Niechęć	5,5	63,9	18,6	3,3	8,7	722
<u>Stosunek do polityki RFN</u>						
Pozytywny	34,0	27,4	26,9	2,8	9,0	212
Neutralny	11,3	41,9	28,6	4,4	13,9	497
Negatywny	5,8	66,0	17,7	2,1	8,5	730

Tabela 14

w procentach

Charakterystyka badanych	Pojednanie między Polakami a Niemcami jest:				Liczba osób
	całkowicie możliwe	raczej możliwe	raczej niemożliwe	całkowicie niemożliwe	
Ogółem	5,8	42,4	39,2	12,7	1461
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	7,1	40,8	39,4	12,6	715
Kobiety	4,6	43,8	38,9	12,7	746
<u>Wiek</u>					
Do 29	4,6	44,4	42,2	8,8	306
30-39	8,1	44,6	38,1	9,2	381
40-49	5,6	42,3	44,0	8,1	234
50 i więcej lat	5,0	39,6	35,9	19,4	535
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	4,6	42,8	41,9	10,7	549
Miasto	6,4	42,5	37,5	13,6	902
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	4,8	39,3	40,9	15,0	619
Zasadnicze zawodowe	7,1	41,6	38,7	12,6	310
Średnie	5,3	44,6	40,0	10,1	395
Ponadśrednie	8,8	51,8	29,9	9,5	137
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>					
Odczuwa	3,6	34,2	45,3	16,9	997
Nie odczuwa	10,8	59,9	25,7	3,6	444
<u>Stosunek do RFN</u>					
Sympatia	11,1	56,9	26,6	5,4	504
Obojętność	5,3	43,7	40,9	10,1	247
Niechęć	2,1	31,4	47,5	19,0	701
<u>Stosunek do polityki RFN</u>					
Pozytywny	14,5	58,9	23,2	3,4	207
Neutralny	4,4	51,2	37,6	6,8	482
Negatywny	3,6	31,8	44,8	19,7	719

Tabela 15

w procentach

Charakterystyka badanych	Stosunek do porzekadła: Jak świat światem - Niemiec Polakowi nie będzie bratem				Liczba osób
	w pełni się zgadzam	w zasadzie się zgadzam	raczej się nie zgadzam	całkowicie się nie zgadzam	
Ogółem	38,3	38,7	18,8	4,1	1364
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	36,4	39,5	20,0	4,1	576
Kobiety	40,3	37,9	17,7	4,1	688
<u>Wiek</u>					
Do 29	31,3	40,9	23,5	4,3	281
30-39	33,4	41,7	20,0	4,9	350
40-49	35,9	41,7	20,6	1,8	223
50 i więcej lat	47,1	34,1	14,3	4,6	505
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	39,6	39,2	16,8	4,4	505
Miasto	37,5	38,6	20,1	3,8	849
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	43,4	38,3	14,2	4,2	572
Zasadnicze zawodowe	32,6	39,5	24,1	3,8	291
Średnie	37,3	38,1	20,5	4,1	370
Ponadśrednie	32,1	40,5	22,9	4,6	131
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>					
Odczuwa	46,0	38,7	12,1	3,2	962
Nie odczuwa	19,1	39,3	35,3	6,3	382
<u>Stosunek do RFN</u>					
Sympatia	24,7	38,3	30,4	6,6	454
Obojętność	39,8	36,3	21,2	2,7	226
Niechęć	47,3	39,4	10,4	3,0	675
<u>Stosunek do polityki RFN</u>					
Pozytywny	21,2	32,1	37,5	9,2	184
Neutralny	28,5	42,5	25,8	3,2	442
Negatywny	49,4	38,3	9,3	3,0	690

Tabela 16

w procentach

Charakterystyka badanych	Odszkodowań za pracę przymusową w czasie II wojny światowej Polacy powinni			Liczba osób
	żądać	zrezygnować	brak zdania	
Ogółem	83,2	8,5	8,3	1498
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	85,6	9,0	5,3	730
Kobiety	80,9	8,1	11,1	768
<u>Wiek</u>				
Do 29	81,1	7,9	11,0	318
30-39	81,4	9,9	8,7	392
40-49	80,3	11,3	8,4	239
50 i więcej lat	86,8	6,8	6,4	544
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	84,8	6,7	8,5	567
Miasto	82,1	9,7	8,3	921
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	85,5	6,6	7,9	634
Zasadnicze zawodowe	81,8	8,5	9,7	319
Średnie	80,4	11,1	8,4	404
Ponadśrednie	83,7	9,9	6,4	141
<u>Zagrożenie ze strony Niemców</u>				
Odczuwa	85,5	7,8	6,7	1017
Nie odczuwa	78,6	10,4	11,0	454
<u>Stosunek do RFN</u>				
Sympatia	80,5	9,8	9,8	512
Obojętność	82,0	7,5	10,6	255
Niechęć	85,6	8,0	6,4	722
<u>Stosunek do polityki RFN</u>				
Pozytywny	76,4	11,8	11,8	212
Neutralny	82,1	7,8	10,0	498
Negatywny	86,0	8,2	5,8	730